

Az újrendszerű hadtápkiképzés eddigi tapasztalatai

Fekete György őrnagy

1967 őszén bevezetésre került hadtáp kiképzési rendszer az I. kiképzési időszakban kiállta a próbát, és alapvetően helyesnek, korszerűnek minősíthető, mivel:

- megfelelő szakosítottágú, ami lehetővé teszi lényegében minden hadtáp katona beosztásának megfelelő szakkiképzését;
- gyakorlati úton, zömében kötelékkiképzés formájában nyújtja a békeidőszakban és hadműveleti viszonyok között szükséges ismereteket;
- differenciáltsága biztosítja az előfordulható ténykedések különböző variációinak oktatását.

Mindezek mellett:

- csökkentette a hadtáp kiképzésre fordítandó időt, ezzel a kiképzést szervezők és vezetők megterheltségét;
- a komplex kiképzési foglalkozások szervezői részére a harcban hadtáp biztositási kérdésekkel való foglalkozásokon keresztül növeli a felkészültséget.

Azonban a gyakorlati végrehajtásban még egy sor olyan probléma jelentkezik, melyek megoldása a következő kiképzési időszak feladata. E problémák általánosítva az alábbiakban foglalhatók össze:

I.

A hadtápkiképzés tervezése területén

A legtöbb probléma az új hadtáp kiképzési rendszer értelmezéséből adódott, mely a hadtáp kiképzési tervekben realizálódott. Sokan nem tudtak mit kezdeni a szakharcászati alaki, általános katonai komplex és szakharcászati komplex kifejezésekkel, illetve azok tartalmával, a hadtápkiképzés rendszerébe való beillesztésével.

Mindenekelőtt tisztázni szeretném ezen kiképzési formák lényegbeli eltéréseit, tartalmát elsősorban azok részére, akikben még nem vált egészen tudatossá.

A szakharcászati alaki foglalkozásokat gyakorló foglalkozásoknak kell tekinteni, melyeken a katona — már kötelékben — begyakorolja az egyes fogások és résztvevénységek végrehajtását. Pl. hogyan kell a

zászlóalj ellátó szakaszt telepíteni, ezen belül a mozgókonyhát gépkocsiról leakasztani, a mozgókonyhát megfogni stb. Vagy hogyan kell a raktár anyagi készleteit előkészíteni kiadáshoz, rakodáshoz.

Itt szeretném tisztázni a hadtáp „kötelék” fogalmát. Sokan úgy vetik fel ezt a kérdést, hogy hogyan lehet kötelékkiképzést szervezni egy fő, a raktárkezelő részére. Kötelékkiképzésről lévén szó, nem a raktáros, hanem raktári kiképzésről beszélünk, melybe beletartozik a raktárvezető (a szakharcászati alaki foglalkozásokon mint oktató, a szakharcászati komplex foglalkozásokon mint gyakorló), a raktárkezelő, valamint a raktár anyagát szállító gépkocsik vezetői. Ezzel máris értelmettük az úgynevezett „kötelék” fogalmat.

A szakharcászati alaki foglalkozás nem komplex foglalkozás, mert:

— csak egy kötelék, egy alegység gyakorol a csapathadtáp többi alegységétől függetlenül;

— általában csak egy feladatot gyakorol, nem a feladatok sorát.

Vagyis a szakharcászati alaki foglalkozások készítik elő a következő, magasabbrendű kiképzési formát, a komplex foglalkozást. Ebből következik, hogy a hadtáp kiképzési tervben a kiképzést megalapozó általános katonai és szakalapozó foglalkozások után közvetlenül, az Összkövetelményi Programban előírt összes szakharcászati alaki foglalkozást be kell tervezni és le kell vezetni. Így időben, minden egyéb kiképzési feladatot meg kell hogy előzzön.

A szakharcászati alaki foglalkozások után kerülhet sor az általános katonai komplex foglalkozásokra, melyek már magasabb szintet, magasabbrendű kiképzési formát képviselnek, mivel:

— a csapat minden hadtápalegysége gyakorol, tehát a foglalkozás a résztvevők tekintetében komplex;

— a katonai alapozó kiképzésen megtanult ismeretekre alapozva mindazon — elősorban őrzés-védelmi — feladatokat megtanítja a gyakorlatban, melyek a hadtáp biztosítási feladatok végrehajtása során előfordulhatnak. Így a foglalkozás a feladatok összetételét tekintve is komplex;

— levezetése már a laktanya területének elhagyását is megköveteli, tehát bevezeti a hadtápalegységek terepfoglalkozásait, gyakorlatait.

A tervezés problémájához visszatérve, értelemszerűen következik, hogy időrendben a szakharcászati alaki foglalkozások után kerülhet betervezésre. A logika és a didaktika szabályai ezt követelik meg. Egy kiképzési időszakban két általános katonai komplex foglalkozást kell végrehajtani, az 1. számút és az időszaktól függően egy másikat. Felvetődik a két foglalkozás összevonásának kérdése. Az összevonás engedélyezett, azonban csak azzal a feltétellel, ha az Összkövetelményi Programban mindkét tárgykörre megszabott feladatok végrehajtásra, gyakorlásra kerülnek.

Időben a kiképzési időszak vége felé, minden egyéb kiképzési feladat végrehajtása utáni időszakra kerülnek betervezésre a szakharcászati komplex foglalkozások, gyakorlatok. Ezek megszervezésének és levezetésének igen sok, szép példájával lehet találkozni. Sok helyen az Összkövetelményi Programban rögzítetteket továbbfejlesztették, de általában

mindenütt alkalmazták csapatuk konkrét helyzetére, feladatára, fegyvernemére. Különösen szép példái voltak ezeknek a bemutató módszertani foglalkozások, melyek széleskörűen, azt lehet mondani Magyar Néphadsereg viszonylatban terjesztették a módszereket, nyújtottak segítséget és adták át a tapasztalatokat.

Több csapatnál, különösen a fegyvernemi és a csökkentett állományú egységeknél vetődik fel a kiképzési foglalkozások melletti gyakorlati ellátás problémája. A probléma megoldása nehéz, de nem megoldhatatlan — mint ahogyan némely csapatnál gondolják. Megoldást ad, ha:

— felhasználják a csapat által szervezett gyakorlatokat (még ha annak csak egy része gyakorol is, vagy lövészetben vesz részt), de ott az „éles” ellátás mellett az Összkövetelményi Programban előírt kiképzési feladatokat is végrehajjták. Mivel a hadtáp általában a csapattól külön mozog, ténykedik, erre van lehetőség;

— másik ajánlható módszer a hadtápot kivinni a laktanyából gyakorolni, a települési helyen meleg ételt készíteni, „kiszállítani” a laktanya közelébe, vagy annak udvarára és „tábori viszonyok között” szétosztani. Véleményem szerint erre minden parancsnok lehetőséget ad. A délután folyamán a hadtáp tovább folytathatja gyakorlatát, foglalkozását — most az ellenkező irányban a változatosság kedvéért.

Tovább vizsgálva a hadtáp kiképzési terveket, megállapítható:

a) Általában nem vezetik a „Levezetett kiképzési foglalkozások tapasztalatai” részt. Pedig ennek több célja van, illetve lehet:

— dokumentálja a foglalkozások levezetését, megtartását;

— gyűjti a tapasztalatokat a következő foglalkozások szervezéséhez és levezetéséhez;

— szempontokat ad az időszakos értékelések végrehajtásához;

— lehetővé és szükségessé teszi a kiképzési tevékenység elemzését, rávilágít annak hibáira, ezáltal megadja a kijavítás módszereit.

b) Több helyen nem terveznek a hadtáptisztek részére önképzést, vagy a terv sablonos. E problémánál abból indulok ki, hogy minden parancsnoknak — itt HTPH-t értek alatta — kötelessége beosztottainak nevelése, melybe azok kiképzése is bele tartozik. Másképpen felvetve ugyanazt a problémát:

Minden parancsnok magának neveli beosztottait. Vagyis a beosztottak kiképzettségbeli hiányosságai — bizonyos mértékig — a parancsnok hiányossága is.

Másik indokom: a mai rohamos fejlődési ütem mellett egyetlen ember — különösen tiszt — sem engedheti meg magának, hogy ne haladjon a fejlődéssel. Persze ilyen tiszt nagyon kevés van. Minden tisztünk fejleszti magát valamilyen területen, azonban legtöbbje nem a „szakmában”, vagy abban nem eléggé.

Ezek után felvetődik, milyen legyen az önképzési terv, mit tartalmazzon? Szempontjait az alábbiakban foglalnám össze:

— „testreszabott” legyen. Kinek-kinek beosztása, harcban feladata, előképzettsége, képességei határozzák meg elsősorban. Ezzel kapcsolatosan említenék egy rossz példát. Egyik légvédelmi alakulatunknál a tiszt.

iskoláról újonnan kikerült hadtáptiszt önképzési tervében a Harcászati Szabályzat és a Csapathadtáp Utasítás tanulmányozása szerepelt, ugyanakkor nem ismerte a légvédelmi alakulat harcban feladatát, harcrendjét, ténykedését — mivel azt a tiszti iskolán részleteiben nem tanították;

— a fentiek alapján minden tiszt részére külön készüljön, de ne a pk. HTPH készítse, hanem csak az irányítást, a feladatot határozza meg;

— intézkedjen a beszámoltatásra is (formája, időpontja).

A kiképzési terv természetesen a kiképzési foglalkozások levezetésében, a foglalkozások megtartásában realizálódik.

II.

Tapasztalatok a hadtápkiképzés végrehajtásában

a) A szakalapozó kiképzés területén:

Szervezettségét, a résztvevők létszámát, az oktatás színvonalát tekintve a helyzetet kielégítőnek lehet értékelni. Felvetődő problémák:

— sok az elméleti foglalkozás a gyakorlati terhére. A szakalapozó kiképzésnek nem elméleti szakemberek, hanem a gyakorlati feladatok végrehajtását ismerő katonák képzése a feladata. Elméleti foglalkozás során csak azokat az ismereteket „szabad” oktatni, amelyek okvetlenül szükségesek a gyakorlati feladatok végrehajtásához. Ezeket az elméleti foglalkozásokat is tegyük szemléletessé, elsősorban a technikai eszközök, különböző anyagok bemutatásával, szükség esetén vázlatokkal, filmekkel és a rendelkezésre álló egyéb eszközökkel. Ezért igyekezzünk a szakalapozó kiképzések állandó bázisait kialakítani. Ahol a szakalapozó kiképzés jellegének megfelelő szaktanterem, szakkabinet kialakítható, a befektetett energia és anyag megtérül;

— a szakalapozó kiképzés és a hadtáp kiképzési normák kapcsolata nem mindenütt kielégítő színvonalú, vagyis a normák ismeretére, a feladatok normaidőre való begyakoroltatására legtöbb helyen nem fordítanak kellő figyelmet. A hadtáp katonák kiképzése, alkalmazásra való felkészítése egy összefüggő folyamat, melynek elősegítését célozzák elsősorban a kiképzési normák. Az általános katonai normákat az általános katonai, a szakmaikat pedig a szakalapozó kiképzés során már alkalmazni kell. Ismerje a katona, hogy vele szemben milyen követelményeket támasztunk.

b) A szakharcászati alaki foglalkozásokról:

Megállapítható, hogy sok helyen nem értelmezik helyesen. Vannak egységek, ahol levezetési tervet készítenek minden szakharcászati alaki foglalkozásra, kulturált kivitelben, máshol azonban egyáltalán nem tulajdonítanak jelentőséget ezen kiképzési formának. Már említettem, hogy ez a kiképzési forma lényegét tekintve begyakorlás. Vegyünk egy konkrét példát. Telepíteni kell a gazdasági ellátó rajt. Milyen mozzanatai vannak e feladatnak?

1. Az ellátó raj beérkezése a települési helyre.
2. A mozgókonyhák helyének kijelölése.

3. A mozgókonyhák egyenkénti leakasztása a vontató járműről.
4. A mozgókonyhák helyére mozgatása kézi erővel.
5. A mozgókonyhák felbakolása.
6. Stb. (Gyöngyösön végrehajtott módszertani bemutató tapasztalatai szerint.)

Az egyes mozzanatokot tovább lehet bontani. Vegyük pl. a 3. és 4. számút. A mozgókonyhák leakasztása a járműről:

- hány fő kell a végrehajtáshoz;
- hogyan helyezkedjenek el a leakasztást végrehajtók (2 fő a mozgókonyha elején, 2 fő hátul);
- hol kell a mozgókonyhát fogni az egyes katonáknak;
- a mozgatás hogyan történik.

Ugyanezek felvetődnek pl. a vízz szállító utánfutónál is, melynél már nagyobb probléma, annak súlyánál fogva. A szakharcászati alaki foglalkozás — begyakorlás, vagyis az egyes mozzanatokot a teljes elsajátításig kell ismételni, hogy a későbbiek folyamán erre már ne kelljen visszatérni.

c) *A szakharcászati komplex foglalkozások:*

A szakharcászati alaki és általános katonai komplex foglalkozásokon megtanultak, begyakoroltak egységes egészzé, folyamattá kell összeálljanak, és kerüljenek gyakorlásra a különböző helyzetekben különböző körülmények között.

Itt már a résztvevők ismerik a vezényszavakat, zászló, fény és egyéb jeleket, részfeladataikat. Módszertani bemutatókon ezek tartalma széleskörűen ismertetésre, bemutatásra került.

A további, II. és III. időszakos tárgykörökkel kapcsolatosan néhány szót:

- fokozni kell a követelményeket — ezt diktálja az Összkövetelményi Program szelleme. Ennek módszere, hogy egyre bonyolultabb feladatokat nehezebb körülmények között kell megoldani;

- az újonc hadtáp katonákat is be kell vonni ezen tárgykörök végrehajtásába. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a szakalapozó kiképzés után a szakharcászati alaki, és az általános katonai foglalkozásokat is végrehajjtják.

III.

Néhány egyéb tapasztalat

A kiképzési parancsokat, intézkedéseket említeném elsősorban. Tapasztalat, hogy az előljáró parancsa, intézkedése kivonatosan kerül tovább az alárendeltékhez, vagyis csak azok a részek, melyek az illető magasabbegységre, egységre vonatkoznak. Ez helyes gyakorlatilag, ha konkretizálva van a csapat sajátos helyzetére, várható feladatára. Ez a konkretizálás a legtöbb esetben elmarad. Végül a kiképzést végrehajtó az előljáró intézkedésében csak általánosságokat talál, konkrétumot már kevésbé. Mivel az alakulat vagy alegység megnevezése a feladat előtt.

van, így tudja, hogy rá vonatkozik. Pedig minden csapatnál mások a problémák, viszonyok, lehetőségek.

Az előljáró magasabbegységek kiképzési terveiben általában alapvető hiányosság, hogy nem tartják nyilván (a naptári terv alsó részében) az alárendeltek kiképzési rendezvényeit — elsősorban a komplex foglalkozásokat —, így azokat nem tudják ellenőrizni. A levezetési tervet az előljáró hadtáphelyettes nem hagyja jóvá (nem ellenőrzi), így egyáltalán nem tud beavatkozni az alárendelt hadtáp kiképzésébe.

A szolgálatiág-vezetők, elsősorban a magasabbegységeknél nem tekintik feladatuknak alárendeltjeik szakkiképzésének irányítását, ellenőrzését, nem ismerik a szakkiképzési helyzetüket és ellenőrzéseik során a szakkiképzésre nem térnek ki, feladatokat nem határoznak meg részükre, továbbképzéseiken e kérdésekkel nem foglalkoznak. Persze a Pk. HTPH-ek sem követelik meg általában a szolgálatiág-vezetőktől a szakkiképzésbe való beavatkozást, nem számoltatják be őket annak helyzetéről.

A gyakorlatok felhasználásában a hadtápkiképzés érdekében jelentős előrehaladás történt. Sok helyen lehet tapasztalni, hogy a gyakorlat olyan időszakokban, mikor nincs a hadtápnak a gyakorlat ellátásával kapcsolatosan feladata, az Összkövetelményi Programban előírt feladatokat hajtják végre — a gyakorlat időrendjétől függetlenül — de elgondolásával összhangban. Más helyeken azonban a gyakorlatokat nem használják fel a kiképzés érdekében, hanem csak az „éles ellátással” foglalkoznak, csak békeellátást folytatnak a gyakorlat alatt.

Összefoglalva:

A tapasztalatok között feltárt hiányosságok — amellet, hogy MN viszonylatban általánosíthatók — nem vonatkoznak minden alakulat és magasabbegység hadtáp kiképzésére. Helyenként olyan kiképzési terveket, olyan foglalkozásokat, kezdeményezéseket lehet látni, melyeket „elképzeltünk”, amelyekre minden kiképzéssel foglalkozó hadtáp tisztnek törekednie kell.

A hadtápkiképzés szükségességét ma már az MN-ben indokolni nem kell, azonban azt megjegyezném; ahogyan a csapatok alapvető feladata békeidőszakban a háborús ténykedésre való felkészülés a kiképzési feladatokon keresztül, ugyanígy a csapatkiképzés hadtáp biztosításának végrehajtása mellett a hadtápnak is ez kell, hogy alapvető feladata legyen.